

Adem Handžić

Sokograd kod Gračanice

(Izvod iz materijala za istraživački projekt «Gračanički kraj u tursko doba», koji je rahm. dr. Adem Handžić vodio prije dvadesetak godina po narudžbi Opštine Gračanica. Materijal se nalazi u Zavičajnoj zbirci Gračanica. n. p.)

Gospodar grada Sokola bio je knez Radi-voj 1429. godine (kada se prvi put i spom-inje u historijskim izvorima n.p.). Spominje se i 2. 6. 1449. prilikom vjenčanja Radivoja sa Katarinom, kćerkom Nikole od Velike u Požeškoj županiji.

Turci su ga, po Kreševljakoviću, zauzeli 1512. a po Vegi 1520. g. i od tada u njemu drže posadu kojom upravlja dizdar. Bio je u sastavu gradačačke kapetanije. Popravljen je 1777, a napušten iza 1840. 1838. u njemu je 7 topova.

Kod mjesta Gračanice na putu prema Gradačcu, iznad rječice Gračanice, na kupastom brijegu diže se srednjovjekovni utvrđeni grad Soko. Ovo ime grada nije ri-jetko, ono podsjeća na pticu Sokola što kruži zračnim visinama. Utvrda je jedan od najbol-jih primjera elastičnog negeometrijskog postavljanja na teren. Graditelj je na zaobl-jenom vrhu izgradio grad u tlocrtu u vidu izdužene elipse koja dosljedno prati oblik završetka brijega. Utvrđenje je položeno u pravcu sjever-jug po dužoj osovini. Ulaz je na blažoj padini na zapadnoj strani, zaštićen nepravilnom šestougaonom kapi-kulom. Na istočnoj strani dvije polukule su štitile grad prema najjačoj strmini. Na južnom tjemenu elipse dizala se branič-kula. Dok je sjevernu stranu zaštićavao vrlo visoki bedem sa otvor-ima za građenje.

Dužina grada iznosi oko 43 metra, a širi-na oko 19 metara. Debljine zidova bedema i kula su različite – od 0,80 do 2,0 metra.

Sokograd kod Gračanice predstavlja jedan od najtipičnijih bosanskih srednjo-vjekovnih utvrđenih gradova po slobodnoj postavi na teren i po načinu izgradnje utvrde koja maksimalno koristi prednosti položaja.

Grad samo vremenski odgovara gotici, u svemu drugom on je jednostavno bosans-ki. Zasluhuje arheološka istraživanja, arheo-lošku konzervaciju i arhitektonsku prezen-taciju kao lijepo izletišta sa malim ugostitel-jskim sadržajem. *Izvori i literatura:* Jukić, 41. Klaić, Bosna, 176. Thalloczy, Studien, 79-80. Isthuanffius, Regni Hung.hist. VI, 55. Heffer, Glasnik Zemaljskog muzeja Sarajevo (1893), 553. Mazalić, Tešanj, Glasnik Zema-ljskog muzeja Sarajevo (1953), 189. Glasnik Zemaljskog muzeja Sarajevo XX (1908), 98. Prilozi II, 168. Kreševljaković, Starine I, Stari bosanski gradovi, 22. Truhelka, Naši gradovi, 8 Vego Naselja bosanske srednjovjekovne države, 105. Kreševljaković, Prilozi II